

РЕАЛІЇ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АУДИТОРІВ В УКРАЇНІ

За енциклопедичними визначеннями, дефініція «кваліфікація» має наступні трактування:

- рівень підготовки випускника університету або спеціального освітнього закладу;
- ступінь професійної придатності до виконання певних трудових функцій в межах визначеного фаху;
- рівень професійної підготовленості (навченості) людини до виконання певної роботи.

Сама останнє, на нашу думку, найбільш підходить до представників професій, що досить недавно з'явилися в українському суспільстві, перш за все до професійного аудитора. Таке визначення найближче до реалій вітчизняного аудиту, якому трохи більше 17 років та в якій на початку його становлення прийшли бухгалтери, ревізори, економісти, фінансисти, колишні військові і тому подібне. То б то кваліфікація аудитора передбачає, що останній вміє надавати професійні послуги, що у свою чергу потребує дотримання вимог технічних стандартів та кодексу професійної етики аудитора.

Зазвичай, у світі кваліфікація присвоюється за результатами іспиту задля отримання сертифікату аудитора (сертифікація). Україна теж має систему сертифікації, але, на відміну від усього світу українці отримують сертифікат саме аудитора (в усьому світі – сертифікат професійного бухгалтера), сертифікуються вони в Аудиторській палаті України (в усьому світі – в професійних громадських організаціях бухгалтерів). В обох випадках різниця (не на користь України) в прозорості та демократичності самого процесу сертифікації, та у якості програм підготовки та викладання предметів, що виносяться на іспити. Хоча в Україні сама сертифікація в багато разів дешевша, ніж за кордоном, це мабуть єдина

її перевага (хоча це дуже відносно в порівнянні з рівнем витрат та доходів пересічних громадян).

Існує в країні і система підвищення кваліфікації, яка за об'єктивних обставин оподаткування та ліцензування у свій час освітянської діяльності, синонімічно замаскована під загадковою назвою «система постійного удосконалення знань». До речі останній термін не зустрічається в енциклопедіях або словника, відомих автору на цей час.

Прийmemo, апріорі, гіпотезу, що вітчизняні аудиторі дійсно отримали всі необхідні для професійної діяльності знання. Наукою доведено, що в разі безперервного заняття одним з видів діяльності, набуті знання втрачаються протягом 3-5 років. Залишаються професійні навички. Звідси – потрібна щорічна періодична актуалізація бази знань практикуючого аудитора, або – підвищення кваліфікації.

Звернувшись до словників та енциклопедій, можна визначити, що підвищення кваліфікації це:

- зростання професійного рівня знань та навичок для можливості виконувати роботи більшої складності;
- розширення та поглиблення знань, що вже набуті, яке необхідне для виконання певного виду роботи;
- оновлення знань та навичок осіб, які вже мають професійну освіту, зв'язку з підвищенням вимог до кваліфікації таких осіб.

На нашу думку, підвищення кваліфікації практикуючих аудиторів всі три визначення однаково прийнятні. Хоча вітчизняний досвід підвищення кваліфікації аудиторів свідчить більше на користь третього визначення, а саме – оновлення знань та навичок. Причина, з одного боку – в безперервній зміні законодавчого поля регулювання бізнесу, оподаткування, обліку. Та певні зрушення в економіці глобалізаційного характеру - з другого.

Професійний розвиток аудитора у гносеологічному аспекті прослідковується в наступному ланцюжку:

Вища освіта (**теорія**) – Суттєва за терміном професійна практика (**навички** без отримання права на відповідальність /підпис висновку) – Сертифікація у професійній бухгалтерській організації (**новий рівень теорії та практики**) – Постійне підвищення кваліфікації у професійній організації та додатково в інших закладах (**актуалізація бази знань**).

На сьогодні перед регулятором аудиторської діяльності та і перед самими аудиторами стоїть питання: що саме слід удосконалювати українському аудиторіві? Може теоретичні знання? А може практичні навички? Або і те, і те? Або отримувати нові знання з споріднених дисциплін (наприклад психологія спілкування, математичні методи в економіці, інше)??

Якщо звернутися до повсякденної пересічної аудиторської практики, то головним чином аудитор повинен вміти:

Ідентифікувати : бізнес-операції, ознаки шахрайства, помилки, незаконність дій персоналу, ; протиріччя в чинному законодавстві, кореспонденцію бухгалтерських рахунків; твердження звітності, сальдо рахунків та класів операцій; ризики бізнесу менеджменту та аудиту, безперервність діяльності; відповідальність посадових осіб; та інш.

Оцінювати : аудиторський ризики; ефективність систем менеджменту, обліку, внутрішнього контролю (аудиту), інформаційних технологій; доцільність витрат (інвестицій або інновацій) та реальність доходів; результати діяльності; наслідки шахрайства та помилок управлінського персоналу; вартість активів; відповідність **облікової політики то що.**

Застосовувати стандарти та положення кодексу професійної етики в своїй роботі; використовувати загальні та спеціальні методи контролю ; досліджувати економічні або правові явища та дії;

Узагальнювати результати роботи; спілкуватися з персоналом та власниками; користуватися ПЕОМ та спеціальними програмами;

Планувати, організувати та контролювати роботу власного персоналу (субпідрядників), то що.

***САМЕ ЦІ ЗНАННЯ ТА НАВИЧКИ І ПОВИННІ АКТУАЛІЗУВАТИСЯ
ПОГЛИБЛЮВАТИСЯ ТА РОЗШИРЮВАТИСЯ.***

На сьогодні український аудитор підвищує свою кваліфікацію за наступними програмами Аудиторської палати України:

1. МСФЗ та складання фінансової звітності за П(С)БО
2. Методичні основи і практика аудиту фінансової звітності з урахуванням змін у МСА.
3. Організація внутрішнього контролю якості професійних послуг
4. Оцінка ризиків та відповідь на оцінені ризики в практиці аудиту
5. Законодавство та практика аудит у фін. звітності емітентів цінних паперів
6. Аудит фін. звітності суб'єктів інвестиційної діяльності
7. Особливості аудиту податкової звітності
8. Фінансовий аналіз в аудиторській практиці
9. Завдання аудиту спеціального призначення
10. Вивчення бізнесу клієнта та оцінка елементів внутрішнього контролю....
11. Оцінка ризиків при проведенні аудиту фін. звітності та планування дій у відповідь на оцінені ризики
12. Сучасний аудит акціонерних товариств
13. Актуальні питання застосування МСА надання впевненості та етики

Якщо проаналізувати чисельно питання програм, то ми отримаємо наступні цифри:

- 54% від всіх програм - звітність;
- 15% - система внутрішнього контролю;
- 15% - ризики аудиту та дії аудитора у відповідь;
- 12% - питання застосування МСА та кодексу етики
- 4% - методи аудиту

З точки зору застосування МСА, то тематика підвищення кваліфікації на 85% відображає ці питання, але майже більше двох третин тематики має єдину направленість – на завдання з надання впевненості, або ще більш конкретніше – на аудит фінансової звітності.

Висновок - аудитори не підвищують кваліфікацію або її “удосконалюють” а вчать теорію питання (МСА). То б то надолужують те, чого не знають після сертифікації(теоретичні питання) , практично залишаючи поза увагою проблеми аудиторської практики, і, перш за все, методика надання професійних послуг. Про це досить красномовно свідчить аналіз скарг на діяльність аудиторів в країні та результати перевірки системи внутрішнього контролю якості професійних аудиторських послуг.

Досвід Росії : 32 програми (проти 13 в Україні):

- 6 “рамкових” програм (нове у законодавстві ...)
- 5 програм з питань аудиту фінансової звітності
- 4 програми з різних видів фінансового та спеціального аналізу
- 2 програми з застосування МСА
- 3 програми з бухгалтерського обліку та звітності

Окрім цього існують програми з аудиторської практики, а саме:

- Підготовки контролерів якості аудиторських послуг
- Суттєвість в аудиті
- Аудиторська вибірка
- Документування аудиту
- Планування аудиту
- Техніка та методика аудиторських послуг
- Протидія корупції в ході аудиторської діяльності
- Внутрішній аудит
- Комп’ютерний аудит
- Аудит малого бізнесу
- Правове регулювання підприємництва

При цьому термін навчання варіюється від 8 до 40 академічних годин (в Україні виключно 40 годин), а послуги з підвищення кваліфікації надають(зазвичай) більш ніж 148 навчальних центрів при вищих навчальних закладах країни або самі вищі навчальні заклади (в Україні лише один вищий навчальний заклад та

один навчальний центр АПУ «Статус»(останній офіційно маскує свої послуги як консультаційні). Мабуть у російському підході більше прагматизму та відповіді на виклик часу, ніж у українському. Природно такий стан речей потребує змін.

На нашу думку доцільно буде переорієнтувати систему підвищення кваліфікації (вона в Україні, з метою у свій час уникнути заборони для «Статусу» надавати без ліцензії освітянські послуги, названа як система «постійного удосконалення знань») з предмета аудиту – фінансової звітності, саме на методичне забезпечення аудиторської практики.

Відповідно слід :

- Розширити тематику програм , поширивши її на всі види професійних аудиторських послуг;
- Започаткувати аналіз правових новел у регуляторному середовищі
- Впровадити заняття з конкретних методів та процедур аудиту, їх застосуванні на практиці;
- Активно пропонувати розширення бази знань практиків аудиту (психологія спілкування, математичне моделювання, оцінка, використання ПЕОМ, тощо).

Такий підхід дозволить «повернутися обличчям» до актуальних проблем аудиторської практики, надасть реальну користь аудиторам та опосередковано підвищить якість професійних аудиторських послуг.

Але для цього повинна бути або політична воля Державних органів влади, або відчутний попит від аудиторської спільноти. В іншому випадку український аудит залишить в такому невибагливому стані, в якому він знаходиться останні 17 років з дати започаткування.